

LEDER

Genredigering vil ha stor betydning

Gråskimmelsopp har herja stygt i mange norske jordbæråkrar i sommar. Produsentar i Rogaland og Agder vart hardest ramma, og nokon mista 95 prosent av avlinga. Gråskimmelsoppen som herja i åkrane var resistent mot dei mest vanlege sprøytemidla.

I Europa har stengelrâte og blaurâte i seinare år ført til store tap. No aukar problemet her i landet også. I 2016 har mange norske potetdyrkarar hatt store problem med soppen. I fleire felt har det vore opp til 60 prosent angrep i feltet, særleg knytt til potetsorten Asterix, opplyser Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio).

Framande skadedyr og plantesjukdommar er eit aukande problem i landbruket og også ein alvorleg trussel mot norsk natur. Klimaendringane kan påverke situasjonen for fleire framande plantesjukdommar.

Forskarar ved Nibio prøver no å lage jordbær som er resistent mot gråskimmelsopp og andre frykta plantesjukdommar. Dei vil endre plantenes genmateriale, altså lage ein mutasjon ved hjelp av genredigering i genar som er involvert i sjukdomsresistens hos markjordbær.

Metoden, CRISPR/Cas9, er tatt i bruk i biologisk og biomedisinsk forskning, og blir heile tida utvikla for å auke presisjonen. Teknologien kan få stor betydning for medisinsk behandling av menneske, og for utvikling av planter og dyr med nye, ønska eigenskapar.

I USA har styresmaktene bestemt at mange planter som er endra med genredigering skal få unntak frå GMO-regelverket, det same har dei gjort i Sverige. I EU er det framleis uklart kva reglar som skal gjelde.

Mange føler vi er i ein fase der vi treng meir kunnskap, og det er forståeleg. Men forskinga er allereie tydeleg på at metoden er trygg, og gir moglegheit til å lage endringar i arvestoffet, som svarar til dei som oppstår naturleg. Det betyr at dyr og planter kan få eigenskapar som bidrar til ein meir robust og effektiv matproduksjon. ■

Bondebladet på nett og papir:

Ansvarlig redaktør

Iver K. Gamme
Tlf: 950 49 233
iver.gamme@bondebladet.no

Redaksjonssjef

Karl Erik Berge
Tlf: 404 12 374
karl.berge@bondebladet.no

Deskleder

Sven Ove Sørhus
Tlf: 913 22 001
sven.sorhus@bondebladet.no

Journalist

Linda Sunde
Tlf: 990 40 600
linda.sunde@bondebladet.no

Journalist

Liv Jorunn Denstadli Sagmo
Tlf: 414 52 538
liv.sagmo@bondebladet.no

Journalist

Anders Sandbu
Tlf: 940 15 020
anders.sandbu@bondebladet.no

Journalist

Stian Eide
Tlf: 938 45 120
stian.eide@bondebladet.no

Journalist

Lars Olav Haug
tlf: 913 22 002
lars.haug@bondebladet.no

Annonseavdeling

Tlf: 21 31 44 44
annonse@bondebladet.no

Annonsekoordinator

Berit Solberg Clausen
Tlf: 970 70 673
berit.clausen@bondebladet.no

Annonseledende

Christian Lind
Tlf: 934 35 914
christian.lind@tunmedia.no

Kundeservice/abonnement og levering av Bondebladet:

Tlf: 23 33 91 52
bondebladet@mediaconnect.no

Utgitt av Tun Media AS

Sentralbord: 21 31 44 00
Kontortid: 08.00-16.00

Kontoradresse:

Schweigaards gate 34E, Oslo

Postadresse:

Postboks 9303 Grønland,
0135 Oslo

www.bondebladet.no

redaksjon@bondebladet.no

Opplag kontrollert av

Fagpressens Mediekontroll: 62.954

Redaksjonen avsluttet

18/11 2016

Bondebladet er medlemsavis for Norges Bondelag og har også en kollektiv abonnementsavtale med sju andre organisasjoner i Norsk landbruks-samvirke. Bondebladet er medlem av Fagpressen og redigeres etter Fagpressens redaktørplakat.

Bondebladet arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Kontakt oss hvis du mener deg rammet av urettmessig omtale. Pressens faglige utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.

Adr.: Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo. / ISSN 0332-8414

- Vi må ha nye strategier for å forsvare en og en sektor om gangen.

- Slutten på store frihandelsavtaler

Valget av Trump og Brexit betyr slutten for nye store frihandelsavtaler, mener Christian Anton Smedshaug, leder i Agri Analyse. – Det har ikke legitimitet lenger. Det har gjort Østen rikere, Vesten fattigere og middelklassen mindre, sier han.

HANDELSAVTALER

Tekst: Stian Eide

Britene valgte å gå ut av EU, og amerikanerne valgte Donald Trump til president. 4. desember går italienerne til valgurnene for å stemme over grunnlovsendringer.

I utgangspunktet skal endringene gjøre det lettere for regjeringen å styre landet, men Christian Anton Smedshaug mener valget for mange italiener handler om mer enn det.

– Reformene oppfattes som EU-vennlige og å legge til rette for mer av det folk mener ikke har fungert til nå: Mer EU, mer handel, mindre regulering og mindre nasjonal styring, sier han.

Gjeldstynget

Selv om det er grunnlovsendringer italienerne skal stemme over, kan valget også få andre konsekvenser.

– Dette er viktig fordi det kan føre til at Renzi går av om han ikke får gjennom reformene. Du kan få en styrking Beppe Grillo og hans EU-skeptiske parti Femstjerne-bevegelsen. De er skeptiske til EU og euroen. EU kan tåle at Hellas går ut av euroen, men om Italia gjør det, blir det et jordskjelv, sier Smedshaug.

Østerrike

Også østerrikerne går til urnene 4. desember. Der er det president de skal velge, og valget står mellom Norbert Hofer fra det EU-kritiske Frihetspartiet og Alexander Van der Bellen fra De Grønne.

I mai vant Van der Bellen med 50,3 mot 49,7 prosent, men valget ble annullert på grunn av uregelmessigheter i opptellingen.

– Norbert Hofer har uttalt seg veldig EU kritisk både i forhold til migrasjon og økonomisk politikk. Det er en stor mulighet for at han vinner, sier Smedshaug.

Skjebnetid

Også lenger fram i kalenderen ligger valg som kan ryste Europa. I april og mai 2017 skal franskmennene velge president.

Sittende president François Hollande fra Sosialist partiet blir utfordret både av de konservative og av Marine Le Pen i Front National.

– Den store testen kommer om Marine Le Pen kommer vinner ut til våren. Aksen Berlin/Paris er den store driveren i EU. Det vil være det mest dramatiske, men vi skal ikke undervurdere at Italia er den 4. største økonomien i EU. Det er også landet med mest gjeld. Den politiske utfor-

dringen er størst om Le Pen vinner, men den økonomiske utfordringen er stor om Italia går ut av euroen, sier Smedshaug.

Frihandel

Angela Merkel sa i forrige uke at med valget av Trump er det ikke lenger mulig å få handelsavtalen TTIP på plass nå. Hun mener den vil komme på plass «en dag», men spesifiserte ikke når det kunne bli.

– Er det slutt på å drive nye store frihandelsavtaler fram?

– Ja. Det har ikke legitimitet lenger. Det har gjort Østen rikere, Vesten fattigere og middelklassen mindre. I EU har de en landbrukskrise på linje med 30-tallet. Det er ikke lenger mulig å drive dem framover, sier Smedshaug.

Nasjonalstatene

Han mener store nasjonale handelsavtaler kommer til å tape terreng, og at avtaler mellom enkelt land blir viktigere.

«EU kan tåle at Hellas går ut av euroen, men om Italia gjør det, blir det et jordskjelv»

Christian Anton Smedshaug, daglig leder Agri Analyse

– Jeg tror det er ganske sannsynlig på at det blir et økt fokus på nasjonalstaten, og at det er mer sannsynlig at flere over tid vil gå ut, fordi frustrasjonen er så stor. Det er lærdommen fra Brexit og Trump.

Det er på ingen måte gitt at det er heldig for landbruket her til lands.

– Jeg tror vi får et økt handlingsrom i den nasjonale politikken, men på den annen side vil vi få stadig større utfordring om å ha en smart handelspolitikk. Det vil komme mer press på kvoter mellom landene, og flere enkelt land kan komme til å be om en liten del av det norske markedet. Vi har liten eksport og stor import. Når mange vil ha en liten del av vårt marked blir det vanskelig. Samtidig fører sektordiskusjonene i WTO til at vi må ha nye strategier for å forsvare en og en sektor om gangen, sier Smedshaug. ■